

# PTUJSKI LIS

Kupljena Ljubljana

rokovaj, pritiče, levo.  
Rokopisi se ne vrnejo.

## Politično gospodarski tednik.

Štev. 3

Ptuj, 15. januarja 1922

IV. letnik

### Zapisega našega župana.

V soboto, dne 7. januarja 1922 se je vršila zapisega g. župana Lozinška.

G. okrajni glavar dr. Pirkmaier je imel ob tej priliki na obč. svet naslednji nagovor:

Slavni občinski svet, spoštovani gosp. župan!

S svečanim aktom, ki je ravno kar dovršen, se vrača mestni občini ptujski redna občinska uprava in tako izpolni želja meščanov in istotako vlade, katera ima sama velik interes na tem, da se v občini vpostavi ustavno zajamčena samouprava.

Ako pride Ptuj kot zadnje avtonomno mesto do te svoje pravice, je — kakor vam je znano — pripisovati raznim zaprekam, ki so se odstranile še-le z razbistritvijo položaja v teku časa. S tem konča provizorni režim, katerega so narekemale razmere in tako prevzame z današnjim dnem upravo občine v svoje občinski svet s svojim izvoljenim županom.

Dovolite mi, da se danes o nekakem mejniku v zgodovini ptujske mestne komune ozrem na kratko nazaj, ter se spomnim nalog in dela, ki je bilo naloženo ptujski občini od časa preobrata do danes.

Vsi, ki ste živeli v onih dneh, v katerih pričanja zgodovina naše ujedinjene države s svojim postankom, se spominjate, kolike naloge je imelo vršiti tedaj tukajšnje mesto in kako častno jih je izvršilo. Ko je prvi vladni komisar g. dr. Jurtela prevzel občinske posle, je bilo treba likvidirati dedščino, katera se je prevzela od bivšega mestnega odbora, ki je bil tipičen reprezentant in propagator onih stremeljenj, o katerih danes lahko govorimo, kakor o nečem, kar je bilo in ne bo nikdar več.

To likvidacijo je vršil s svojim sosvetom vladni komisar z vso previdnostjo in ono trezno smotrenostjo, kakor jo je zadeva zahtevala. Predaleč bi dovedlo, ako bi hotel omeniti vse podrobnosti. Oni gospodje obč.

svetovalci, katerim bi bilo to delovanje neznano, bodo imeli priliko se v svojih novih funkcijah o tem delu prepričati ter ga po vrednosti oceniti. Današnja prilika pa porabim, da se gospodu dr. Franu Jurteli ter gospodom sosvetnikom vladnega komisarja za vso vestno in marljivo delo prav iskreno zahvaljujem.

Ko je bil na lastno prošnjo g. dr. Jurtela razrešen gerentskih poslov, je takratna Narodna vlada imenovala njegovim naslednikom gosp. dr. Mateja Senčarja, ki se je končno odločil, da kljub vsem gospodarskim težavam, v katerih so bile mestne občine sploh, zlasti pa naša obmejna mesta, prevzame nevhvaležni posel vladnega komisarja ptujske občine. Rečem „nehvaležen“ radi tega, ker je posel gerenta mnogo težavnejši ko posel županski ter rekel bi skoro nesimpatičen, ker v gerentu ne vidimo pravega zastopnika volje občanov, temveč neki oktroa, v katerega se že samo radi tega, zlasti pa pri razporeženju, ki je v teku časa zavladalo, zaletava vsak, ki misli, da mora govoriti in kritikovati brez ozira na to, ali je v stanu dati res dober in izvršljiv nasvet in sopomoči s pozitivnim delom. Težaven je pa gerentski posel tudi radi tega, ker mu je po zakonu omejen delokrog in gerent ne more v tej izmeri aktivno delovati ko občinski odbor, kateri se opira na volitev onih, ki so ga postavili za namestnika in izvršitelja svoje volje. Kljub vsem težavam, ki so lastne gerentskim funkcijam v občeh zlasti pa onim, ki so obstojale pri tukajšnji mestni upravi, je g. dr. Senčar z marljivim sodelovanjem gerentstvu dodeljenih sosvetnikov požrtvovalno vstrajal v najtežjih časih, katere je imela mestna uprava, na svojem mestu ter po svoji najboljši moči skušal voziti skozi vse različne ovire, ki so nastajale, ter ni obupal niti v najbolj kritičnih trenutkih.

Gospoda moja, ni danes naloga in tudi ne namen baviti se podrobno s tem, kar je bilo storjenega v tej dobi in tudi ne s tem, kaj se je zamudilo in zakaj se je

zamudilo; to bo lahko raziskoval mestni občinski svet. Omenil sem pa to delovanje, ker mi dajo povod, da se ob tej priliki prav toplo zahvalim gospodu dr. Senčarju in vsem njegovim zvestim sodelovalcem, ki so ga vedno vneto podpirali, za vso požrtvovalnost in vstrajnost, s katero so opravljali občinske posle.

Važnejše ko spomin za preteklo poslovanje pa je za Vas čislana gospoda to, kar stoji pred vami, to so vse one velike naloge, ki čakajo novi občinski svet, da jih z razpoložljivimi sredstvi reši ter tako opraviči zupanje, katerega stavijo vanj mestni volilci.

Ce se hočem dotakniti bodočih nalog občinskega sveta ptujskega, ne storim tega z namenom, da bi ga s kakimi direktivami vezal na gotovo smer njegovega delovanja, temveč storim to v želji, da bi občinski svet, ki sestoji iz raznih političnih skupin, našel lažje pot do nekega skupnega delovnega programa, kar bi bila občinski upravi le v korist.

Glavni predpogoj za omogočenje rednega gospodarstva so urejene finance. Zato se bo občinski svet imel najprej baviti z občinskim proračunom ter bo na eni strani s pametno štedljivostjo omejil izdatke na najnujše in iskal na drugi strani virov za dohodke, da se vzpostavi potrebno ravnotežje v občinskem budžetu. Uverjen sem, da bo mogoče marsikaj prištediti ako se odpravijo nekatere institucije, ki so bile poprej na mestu, danes pa pomenijo neopravičeno obremenitev, ki ni v skladu s koristjo, katero ima občinstvo od dotične uprave. Prištedilo se bo pa največ s tem, da bo vsakdo, kateremu je poverjena kaka funkcija v občinski upravi, res delal in izpolnil z največjo vestnostjo svojo dolžnost. Prištedilo se bo tedaj, če bode zlasti g. župan in gospodje občinski svetovalci razumeli prav svoje funkcije ter se žrtvovali in nadzirali, da je vsak, ki ima naložen kak posel v občini, na svojem mestu in da se vse premično in nepremično občinsko premoženje

### Kralj na lovu v naših planinah.

Ko je kralj Aleksander si lansko leto nekoliko ogledal krasno našo Slovenijo, se je divil zlasti našim gorenjskim planinam. Sklenil je, da pride vanje kot lovec. Dolgo se mu želja ni mogla izpolniti. V pondeljek na Štefanovo pa je krenil s svojim vlakom in spremstvom proti Ljubljani, kamor je prišel v torek ob 11. Iz Ljubljane se je odpeljal vlak po kratkem odmoru proti Kamniku. Vreme je bilo prekrasno in mogočni naši snežniki so v polnem svojem sijaju, ožarjeni od zlatega solnca, dostojno pozdravili jugoslovanskega vladarja. V Kamniku je šel kralj peš od koledvora do Glavnega trga. Prebivalstvo ga je navdušeno pozdravljalo. Ogledal si je kamniško smodnišnico. Do Stahovice so se potem peljali, tam pa zaseli konje in jezdili do Kopišč, odkoder je kralj in večina spremstva nadaljevala pot peš. Ob pol 5 so prišli v Kamniško Bistrico, kjer prenočujejo. Pot po bistriški dolini je že bila krasna, naravnost čarobna pa je bila pla-

ninska okolica nad Kamniško Bistrico. Okoli koč je že legal mrak, vrhovi planin pa so še žareli v prekrasnih barvah. Kralj je kmalu po prihodu stopil iz koč in dolgo občudoval divni prizor. Tudi po večerji kralj ni mogel ostati v koči. Zunaj je razprostirala naravnost božanska zimska noč svoja krila. Na nebu migljajo tisočere zvezde, v katerih svitu se leskeče sneg na visokih jelkah. Svečano molči gozd. Kralj se šeta in noče se mu spat. Šele ob ob 22 uri 30 minut se vrne v koč in leže k počitku. Ves čas se je kralj živahno in veselo razgovarjal z gospodi svoje družbe in vedno iznova poudarjal svoje iskreno zadovoljstvo, da je prišel v naše planine.

V sredo ob 10 dopoldne je odšel kralj s svojo lovsko družbo na lovišče. Dostop je bil radi visokega snega jako težaven. Do eno uro oddaljene lovske koč je kralj jezdil, od tam pa je šel skoraj dve uri po precej nevarni poti peš k svojemu stojišču. Sneg je ležal na onem kraju nad 1 1/2 metra visoko, na bližnjih obronkih pa je bil še debelejši. Tako je bilo že naprej jasno, da bi lovci mogli priti le po velikem naključju do strela.

Kralj pa se je bil odločil za lovski pohod z izjavo, da mu je več do opazovanja in uživanja proste narave, nego za lovske uspehe. Lovcem se je na dalekih, strmih grebenih pokazalo nekaj divjih koz, toda niti eden ni prišel do strela. Ob pol 4 se je kralj vrnil v bistriško koč, izvrstno razpoložen in očaran od divnega gorskega sveta.

Po večerji je Slovensko planinsko društvo poklonilo kralju po svojem odborniku 30 najlepših slik z naših planin in zbirko razglednic svojih koč in hotelov. Kralj se je vidno vzradoščen iskreno zahvalil, občudoval lepe slike ter vpisal svoje ime v novo društveno spominsko knjigo.

V četrtek je odšel kralj s svojo lovsko družbo že pred 8 na stojišče, ki je bilo pripravljeno pod Mokrico. Lov je bil srečnejši. Pred lovci so se kmalu pokazali divji kozli in kmalu so počili prvi streli. Kralj je dobil pred puško velikega divjega kozla in kmalu nato še drugega, nekoliko manjšega. Oba sta pala zadeta od dobro merjenih strellov. Srečo so imeli tudi drugi lovci. Princ Pavel je ustrelil dva kozla, generala Hadžić in Dokić pa po enega.



po določenih funkcijonarjih dobro in zvesto upravlja. Tako se bodo oh enem prepričali, koliko vsak nameščenec s svojim delom splošnosti koristi in koliko plačilo mu gre v primeri z njegovo vestnostjo v službi.

Glede virov za dohodke pa naj velja načelo, da se ne smemo strašiti tudi takih sredstev, ki zahtevajo od meščanov pravičnih žrtev; tudi ako se morajo naložiti doklade v višji izmeri, pri raznih ne bo godrnjanja, če boste kot predstavitelji mesta v stiki z Vašimi volilci ter jih prepričali, da so se napravili izdatki za stvari, ki prinašajo celokupnosti v občini koristi ter so za razvoj in procvit mesta potrebne.

Zlasti je treba svariti, da se ne bodo delali neutemeljeni dolgovi. Redni izdatki se morajo kriti s tekočimi dohodki, ker so dolgotrajne obremenitve s posojili gospodarsko opravičljive le za večje investicije, katere naj prinesejo šele v bodočnosti trajnih dohodkov oz. koristi.

Z vprašanjem mestnih financ je v najožji zvezi mestna občinska hranilnica v Ptuj. Ta zavod je prinašal mestni blagajni znatne dohodke s tem, da se je polovica čistega dobička letno naklonila občini. Brezsmiselno podpisovanje vojnih posojil po bivših funkcijonarjih tega sicer dobro urejenega denarnega zavoda je povzročilo težko krizo, med katero so vlagatelji izgubili zaupanje vanj ter s svojim pasivnim zadržanjem otežkočili saniranje zavoda. V zadnjem času se položaj zavoda izboljšuje in prepričan sem, da bo s sodelovanjem mestnega sveta mogoče priboriti mestni hranilnici zaupanje prebivalstva ter jo tako s povečanim prometom rešiti nevarnosti, v katero je prišla vsled preobilega podpisavanja vojnih posojil.

Ko govorim o finančnem vprašanju mestne občine, preidem na kulturne naloge, katere bo imel vršiti mestni svet ter jih omenim v tej zvezi radi tega, ker pomenijo izdatki za šolstvo v občinskem proračunu eno najvišjih postavk. Za kulturne potrebe zlasti pa za osnovno šolstvo bo treba vsekakor najti potrebnega kritja, ker si brez tega pravega razvoja in zlasti enega preporoda ptujskega mesta ne moremo misliti, katerega želimo našemu naraščanju v interesu njegove lepše bodočnosti. Od strani države se je občinska blagajna deloma razbremenila s tem, da se je po preobratu prevzela bivša deželna gimnazija, katero je sovzdrževala občina, popolno v državno upravo. Med kulturnimi napravami mestne občine je omeniti „Mladiko“ in „Dijaški dom“, katera zavoda bo treba postaviti na podlago rentabilite tako, da se izjednačijo dohodki in izdatki brez dobička, ter ju vsekakor ohraniti z ozirom na sloves teh zavodov.

Poleg teh in še drugih kulturnih nalog bodo pripadale občini važne socijalne naloge kakor rešitev stanovanjskega vprašanja, smoteno sodelovaa je pri pobijanju draginje, ure-

Veselo se je vračala lovska družba proti poldnevu v bistrsko koč. Gonjači so prinesli kralju „gamzovo“ brado kot znak uspešnega lova. Kralj se je z njimi dolgo razgovarjal o razmerah na kmetih in o življenju v planinah. Podaril je vsakemu 200 dinarjev.

Kmalu po obedu se je napotil kralj z vso lovsko družbo proti Kamniku, nekaj časa peš do Stahovice, kjer so sedli v avtomobile. Z gorskih kmetij in z bližnjih vasi so prihiteli ljudje k poti, da vidijo in pozdravijo svojega ljubeznivega kralja. V mestu Kamniku, okrašenem z zastavami, je nebroj občinstva iz mesta in okolice pričakalo kralja. Kralj je na županov nagovor poudarjal, da mu ostanejo lepi dnevi v neizbrisnem spominu.

Nad vse vetičasten je bil brez vsakih predpriprav prirejen doček na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Trg pred kolodvorom in kolodvor sam je bil nabito poln občinstva, ki je hotelo pokazati vso svojo ljubezen in udanost svojemu narodnemu kralju. Že ko je bil kralj na vlaku, mu ni skoro dalo občinstvo, da bi se odpeljal. Presenečen nad toliko udanostjo, se je kralj glasno zahvalil občinstvu in stoterim segel za slovo v roko.

ditev preskrbe prebivalstva ter vpostavitve primerne tržnega nadzorstva.

Omenil sem le na kratko najaktuelnejše gospodarske kulturne in socijalne naloge bodočega občinskega sveta ter pripomnim, da čaka razen tega mesto tudi cela vrsta drugih važnih vprašanj, kakor vprašanje mosta čez Dravo, izboljšanje cest, razsvetljava in preskrba mesta z električno silo v svrhu razvoja industrije in obrti ter zlasti preskrba mesta z zdravim vodo; ta vprašanja se bodo morala vzeti istotako v pretres od bodočega mestnega sveta, četudi trenutno povoljno rešitev še zadržujejo sedanje neugodne ekonomske prilike.

Poleg vseh teh nalog pa pripada občinskemu svetu avtonomnega mesta ptujskega še važna naloga, da bo čuvar ne le vseh starih pridobljenih pravic, temveč tudi onih, katere je dosegel naš narod z ujedinenjem, da bo stal zvesto na straži proti vsem, ki nočejo razumeti, zakaj se je prelilo toliko krvi v svetovni vojski, zakaj je zaostalo toliko pomilovanja vrednih invalidov, vdov in sirot. V tem pogledu priporočam zlasti Vam, gospod župan, da zastavite svoje siie v blagor občine, države in naroda tako, da bo upravičeno zaupanje, katero stavlja v Vas Njega Veličanstvo kralj Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki je Vašo izvolitev potrdil.

Govor g. glavarja je našel pri številnem občinstvu živahen odmev.

## Prebivalstvo Slovenije.

Po zadnjem ljudskem štetju ima Slovenija 1,056.464 prebivalcev, ki so po posameznik okrajih tako-le razdeljeni:

### A. Bivša Kranjska.

|                                           |        |
|-------------------------------------------|--------|
| Sodni okraj Črnomelj . . . . .            | 13.631 |
| „ „ Metlika . . . . .                     | 10.181 |
| 1. Glavarstvo Črnomelj . . . . .          | 23.812 |
| Sodni okraj Brdo . . . . .                | 15.071 |
| „ „ Kamnik . . . . .                      | 23.843 |
| 2. Glavarstvo Kamnik . . . . .            | 38.914 |
| Sodni okraj Kočevje . . . . .             | 18.747 |
| „ „ Ribnica . . . . .                     | 12.579 |
| „ „ Vel. Lašče . . . . .                  | 9.107  |
| 3. Glavarstvo Kočevje . . . . .           | 40.433 |
| Sodni okraj Kranj . . . . .               | 22.545 |
| „ „ Škofja Loka . . . . .                 | 20.737 |
| „ „ Trzin . . . . .                       | 7.320  |
| 4. Glavarstvo Kranj . . . . .             | 50.602 |
| Sodni okraj Krško . . . . .               | 16.684 |
| „ „ Kostanjevica . . . . .                | 13.163 |
| „ „ Mokronog . . . . .                    | 14.128 |
| „ „ Radeče . . . . .                      | 9.134  |
| 5. Glavarstvo Krško . . . . .             | 53.082 |
| Sodni okraj Litija . . . . .              | 24.102 |
| „ „ Višnja gora . . . . .                 | 12.110 |
| 6. Glavarstvo Litija . . . . .            | 36.212 |
| Sodni okraj Ljubljana okolica . . . . .   | 51.257 |
| „ „ Vrhnika . . . . .                     | 15.328 |
| 7. Glavarstva Ljubljana okolica . . . . . | 66.585 |
| Sodni okraj Cerknica . . . . .            | 7.826  |
| „ „ Logatec . . . . .                     | 9.441  |
| „ „ Lož . . . . .                         | 7.945  |
| 8. Glavarstvo Logatec . . . . .           | 25.212 |
| Sodni okraj Novo mesto . . . . .          | 27.147 |
| „ „ Trebnje . . . . .                     | 9.840  |
| „ „ Žužemberk . . . . .                   | 8.459  |
| 9. Glavarstvo Novo mesto . . . . .        | 45.446 |
| Sodni okraj Kranjska gora . . . . .       | 11.648 |
| „ „ Radovljica . . . . .                  | 21.126 |
| 10. Glavarstvo Radovljica . . . . .       | 32.774 |
| 11. Avtonomno mesto Ljubljana . . . . .   | 53.306 |

**Bivša Kranjska skupaj . 466.378**

### B. Bivša Štajerska.

|                                       |         |
|---------------------------------------|---------|
| Sodni okraj Brežice . . . . .         | 21.540  |
| „ „ Kozje . . . . .                   | 17.247  |
| „ „ Sevnica . . . . .                 | 11.458  |
| 1. Glavarstvo Brežice . . . . .       | 50.245  |
| Sodni okraj Celje okolica . . . . .   | 41.775  |
| „ „ Laško . . . . .                   | 33.107  |
| „ „ Šmarje . . . . .                  | 16.566  |
| „ „ Vransko . . . . .                 | 10.859  |
| 2. Glavarstvo Celje-okolica . . . . . | 102.307 |

|                                         |        |
|-----------------------------------------|--------|
| 3. Glavarstvo Konjice . . . . .         | 20.766 |
| Sodni okraj Gornja Radgona . . . . .    | 17.815 |
| „ „ Ljutomer . . . . .                  | 14.932 |
| 4. Glavarstvo Ljutomer . . . . .        | 32.747 |
| Sodni okraj Maribor okolica . . . . .   | 60.720 |
| „ „ Slov. Bistrica . . . . .            | 18.672 |
| „ „ Sv. Lenart . . . . .                | 17.247 |
| 5. Glavarstvo Maribor okolica . . . . . | 96.639 |
| 6. Glavarstvo Mozirje . . . . .         | 14.061 |
| Sodni okraj Ormož . . . . .             | 20.298 |
| „ „ Ptuj . . . . .                      | 49.668 |
| „ „ Rogatec . . . . .                   | 11.387 |
| 7. Glavarstvo Ptuj okolica . . . . .    | 81.353 |
| Sodni okraj Marenberg . . . . .         | 13.608 |
| „ „ Slovenjgradec . . . . .             | 13.155 |
| „ „ Šoštanj . . . . .                   | 14.850 |
| 8. Glavarstvo Slovenjgradec . . . . .   | 41.613 |

Mesta z lastnim statutom:

|                       |        |
|-----------------------|--------|
| 9. Celje . . . . .    | 7.754  |
| 10. Maribor . . . . . | 30.641 |
| 11. Ptuj . . . . .    | 4.449  |

**Bivša Štajerska skupaj . 482.575**

### C. Prekmurje.

|                                      |               |
|--------------------------------------|---------------|
| Sodni okraj Dolnja Lendava . . . . . | 38.405        |
| „ „ Murska Sobota . . . . .          | 54.011        |
| <b>Skupaj . . . . .</b>              | <b>92.416</b> |

### D. Bivša Koroška.

|                    |        |
|--------------------|--------|
| Prevalje . . . . . | 15.095 |
|--------------------|--------|

\* \* \*

Po državljanstvu je bilo državljanov:

|                       |           |
|-----------------------|-----------|
| SHS . . . . .         | 1,025.947 |
| tujih . . . . .       | 14.063    |
| neodločenih . . . . . | 16.454    |

Po narodnosti je bilo:

|                           |         |
|---------------------------|---------|
| Srbo-Hrvatov . . . . .    | 10.721  |
| Slovencev . . . . .       | 985.155 |
| drugih Slovanov . . . . . | 4.196   |
| Nemcev . . . . .          | 39.631  |
| Madžarov . . . . .        | 14.897  |
| Italijanov . . . . .      | 620     |
| Arnavtov . . . . .        | 126     |
| Rumunov . . . . .         | 39      |
| drugih . . . . .          | 1.019   |

Po veroizpovedi je bilo:

|                                  |           |
|----------------------------------|-----------|
| Rimskih katolikov . . . . .      | 1,020.287 |
| Pravoslavni . . . . .            | 6.627     |
| Grških katolikov . . . . .       | 501       |
| Židov . . . . .                  | 27.253    |
| Mohamedancev . . . . .           | 650       |
| Pripadnikov drugih ver . . . . . | 59        |
| Brezvercev . . . . .             | 141       |

## Gospodarstvo.

Iz konference drž. vinarskih strokovnjakov.

Nadaljevanje.

V. točka: Pregled in organizacija vinarskih šol in pouka o vinarstvu.

Rezolucija: a) Ker v Dalmaciji, v Bosni in Hercegovini ne obstoji nobena vinarska šola, se predlaga, da se šola, katera je obstojala v Splitu, takoj obnovi, in sicer v zvezi s tamkajšnjim kemičnim preskuševališčem.

b) Prirejevati je čimveč praktičnih tečajev na šolah, posebno kletarskih ter predvideti za to potrebna sredstva v proračunu.

c) Organizirati je čimbolje potovalni pouk v vinogradništvu in kletarstvu.

d) Skrbeti, da opuščene enološke ščacije čimprej obnove, da morejo vršiti svojo nalogo, a kjer jih ni in so potrebne, osnovati je nove.

e) Državne nasade je razširiti na večje površine, da morejo zadostiti vsem povpraševanjem po vinski lozi. Najmanjša površina matičnjaka naj bo 10 ha. Od tega so izvzeti samoupravni trtni matičnjaki. Kje naj se osnujejo taki nasadi, odreja se po utemeljevanju strokovnega oddelka ministrstva in strokovnjaka one oblasti, kjer se namerava matičnjak osnovati.

f) Na drž. nasadih je uvesti intenzivni